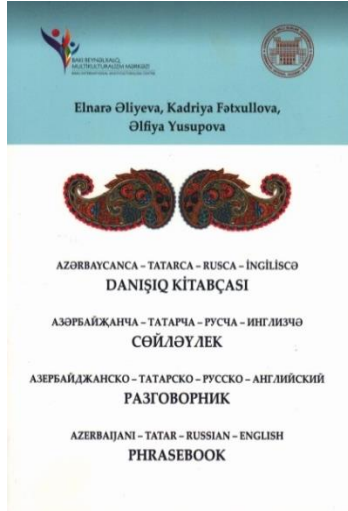

ÇOXDİLLİ DANIŞIQ KİTABÇASI

Son illər türk xalqları arasında mədəni-elmi əlaqələr xeyli sürətlənmiş, türkologiya sahəsində yeni istiqamətdə tədqiqatların aparılmasının əsası qoyulmuşdur. Türk xalqlarını bir-biri ilə daha da yaxınlaşdırmaq, ortaq türkçə mövzusunda ümumi fikrə gəlmək üçün bu tip əsərlərin hazırlanması çox lazımlıdır. Xüsusilə türk dilləri arasında ikidilli lüğətlərin, danışiq kitabçalarının hazırlanması türk dillərini öyrənmək istəyənlər üçün praktik vəsait kimi vacib və gərəklidir.

Bu baxımdan 2021-ci il Azərbaycan dilçilik elmi, türkologiya üçün uğurlu bir il olmuşdur. Türkologiyada yeni layihələrə, elmi əsərlərə imza atılmışdır. Belə faydalı əsərlərdən biri Azərbaycan türkologiyasında danışiq kitabçalarının yazılması olmuşdur. Düzdür, indiyə qədər Azərbaycan dilçiliyində Azərbaycan dili ilə

müxtəlif sistemli dillər arasında bir çox danışiq kitabçaları hazırlanıb çap edilmişdir, lakin eyni dil ailəsinə daxil olan türk dilləri arasında iki və üç dilli danışiq kitabçalarının hazırlanması birinci dəfə idi. Azərbaycan dili ilə tatar, özbək, türkmən, başqır, qazax və digər türk dilləri arasında danışiq kitabçalarının hazırlanması layihəsinin ideya müəllifi akademik K.Abdulla olmuşdur. Elmi redaktor: fil.ü.fəl.d. Elçin İbrahimov, rəyçiləri prof. Radif Zameletdinov və fil.ü.elm.d. Nəriman Seyidəliyevdir.

Danışiq kitabçası Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzi tərəfindən çap olunmuşdur. Gələcəkdə digər türk dillərinin danışiq kitabçalarının hazırlanması da nəzərdə tutulur.

Danışiq kitabçasının yazılması AMEA Nəsimi adına Dilçilik İnstitutunun Türk dilləri şöbəsinin aparıcı elmi işçisi, dosent Elnarə Əliyevaya tapşırılmışdı. E.Əliyeva Kadriya Fətullova, Əlfiya Yusupovanın "Tatarca-rusca-ingiliscə" danışiq kitabçası əsasında bu əsəri hazırlamışdır. Lakin bu kitabla yanaşı, Elnarə xanımın özünün də kifayət qədər əlavələri vardır. Tematik prinsiplə tərtib olunmuş danışiq kitabçasında otuz beş mövzu əhatə olunmuşdur. Bu danışiq kitabçası vasitəsilə hər bir azərbaycanlı Tatarıstanda, hər bir tatar da Azərbaycanda rahat şəkildə səyahət edə bilər.

Tatarlar Rusiyanın Avropa hissəsinin mərkəzi vilayətlərində, xüsusilə Tatarıstan Respublikasında, Volqaboyu və Uralətrafi ərazilərdə, Rusiyanın digər bölgə və şəhərlərində, Qazaxıstanda və digər Orta Asiya ölkələrində, Çinin Sinszyan vilayətində - Uyğur Muxtar Rayonunda (tarixi Şərqi Türküstan bölgəsi) yaşayırlar. Keçmiş SSRİ-nin bir çox bölgələrində milli icmaları olan tatarlar öz milli tatar dillərini qoruyub bu günə qədər yaşatmışlar.

Dosent E.Əliyeva danışiq kitabçasına tatar dilinin fonetikasi, qrammatikasi, terminologiyası və onomastikasi haqqında əlavələr etmişdir. Danışiq kitabçasını oxuyan hər bir kəs tatar dilinin say sistemi, rəng adları, şəhər, rayon, çay adları haqqında geniş məlumat ala bilər. Kazan tatarlarının və azərbaycanlıların mədəni mühiti, adət-ənənələri, süfrə mədəniyyəti, nitq etiketləri barədə danışiq kitabçasında məlumat verilməmişdir.

135 səhifədən ibarət olan bu dördüillik danışiq kitabçası ilə tanış olan hər bir Azərbaycan türkü ilk növbədə Kazan tatarlarının mədəniyyəti, dili ilə tanış olur. Danışiq kitabçası yalnız tatar və azərbaycanlılar üçün deyil, Tatarıstana və Azərbaycana səyahət edəcək ingilisdilli və rusdilli vətəndaşlar üçün də praktik vəsait kimi dəyərlidir.

*Qatiba Mahmudova,
filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent*